

Másolható modell? Magasházi Anikó: Szingapúr globálisan behálózva – magyar kitekintéssel

IASK, Kőszeg, 2018, 2480 Ft

Magasházi Anikó regionális fejlesztésben és pénzügyi területen Magyarországon és Ausztriában töltött 20 éves szakmai pályája után fordult a társadalomtudományi kutatások felé. Jelenleg a kőszegi Felsőbbfokú Tanulmányok Intézetének munkatársa. Egyik fő kutatási területe a globális termelési hálózatok hatása mind a közép-európai, mind a délkelet-ázsiai országok fejlődésére. Ma már közhely, hogy a világgazdaságot és világkereskedelmet a globális hálózatok, értékláncok alakítják. E hálózatok révén kontinensek kapcsolódtak össze, s Ázsia vált a világ egyik „gyárává” (*Baldwin*, 2008). Ázsián belül is számos ország gazdasága is összefonódott, s köztük az egyik csomópont éppen Szingapúr.

Magasházi Anikó PhD-értekezésén alapuló 267 oldalas könyve jól érzékelteti a szerző Szingapúr iránti lelkes és kitartó érdeklődését, az országról szerzett tapasztalatait. Szingapúr példája, fejlődésének tanulságai különösen fontosak hazánk számára, főleg akkor, ha a hosszabb távú növekedési célokat szeretnénk definiálni. Alapvető hasonlóság az ázsiai gazdaság és Magyarország között az, hogy mindketten erősen betagozódtak a globális gyártási láncokba. Ez a betagozódás, a hazai vállalatok kapcsolódása és feljebb lépése azonban különbözőképpen ment végbe: Magyarországon még mindig az alacsony hozzáadott értékű, autóiipari termelési fázisok dominálnak, míg Szingapúr egyre inkább a kutatás-fejlesztés, innováció alapjaira helyezte tevékenységét a globális láncokban. A két ország mérete, kultúrája, történelme ugyan eltérő, ennek ellenére a szingapúri gazdaságpolitika számos lépése hazánkban is megiszívlelendő lenne.

A könyv háttereként elolvasott szakirodalom mennyisége hatalmas, s mindezt értékes interjúk, személyes beszélgetések bővítik. A könyv *első fő részében* a szerző

<https://doi.org/10.47630/KULG.2019.63.9-10.124>

tisztázza a fogalmi kereteket, elkülöníti a globális értékláncok, termelési láncok és innovációs hálózatok fogalmát. Az első rész tehát az elméleti háttérrel és módszertant adja meg. Olvashatunk a transznacionális vállalatok kialakulásáról, a horizontális és vertikális integrációról, a globális értékláncok kutatásának kereteiről. A globális termelési hálózatok kutatását Yeung [2009, 2016] bővítette ki a stratégiai társulás (strategic coupling) és regionális fejlődés összefüggéseivel. Yeung különböző stratégiai társulási módokat azonosított területi, technológiai és szervezeti tudás kombinációján alapulva. E termelési hálózatok és társulások szerepe Kelet-Ázsiában meghatározó csakúgy, mint az innovációs kapcsolódásoké. A szerző ír a klaszterek és a nemzetközi hálózatok összefüggéseiről is, megemlítve az LCD-panel ágazatra (LCD-monitorokat, -paneleket gyártó cégek összessége) jellemző „vízi liliom”-modellt, amelyet a határokon átnyúló klaszterek és a közöttük terjedő tudás alkotnak Ázsiában.

A második nagyobb rész (a könyvben a negyedik fejezet) Szingapúr gazdasági és társadalmi fejlődését mutatja be, kiemelten ismertette a kilencvenes évektől kibontakozó minőségi előrelépést. Részletes képet kapunk arról, hogyan alakult át egy tudatos gazdaságpolitika következtében a szegény, versenyképességét pusztán bérelőnyökre alapozó ország egy innováció és K+F vezérelte gazdasággá. Az oktatás fejlesztése kezdetektől nagy szerepet kapott (a kiváló szingapúri oktatási mutatók igazolják a sikert), továbbá magas ösztöndíjakkal az elmúlt két évtizedben mintegy egymillió külföldi kutatót, műszaki szakembert és vezetőt vonzottak a szigetországba, akik nemzetközi cégeknél, kutatóintézeteknél és az ország egyetemén dolgoznak. Szingapúr fejlődésének kulcsa a külföldi tőkét jól kihasználó, a befektetőkkel együttműködő, hosszú távra elkötelezett fejlesztő állam. *„A modern szingapúri állam kijelöli a fejlesztéspolitika kereteit, tudatosan a kulcságazatokba irányítja a külföldi vállalatokat, ösztönzi a kutatásfejlesztést és az innovációt, illetve nagyvonalúan fektet be a fizikai és humán infrastruktúrába. Alig gyakorol ugyanakkor közvetlen ellenőrzést a nemzetközi pénzmozgások, árak, hazai magánvállalatok és a letelepedett külföldi beruházók felett. ...Az állam mind a külföldi és hazai vállalatok, mind a lakosság felé tett ígéreteit évtizedek óta betartja. A stabilitás, kiszámíthatóság a gazdasági szféra számára különösen fontos előnyt jelent”* (97. o). Mindemellett kulcselem a korrupció elleni határozott fellépés. A kötetben részletes elemzést olvashatunk három intézményi területéről: oktatás; kutatásfejlesztés; ipari parkok, klaszterek. Mindezt konkrét ipari parki és vállalati esettanulmányok színesítik.

Az ötödik fejezet pár szóban összehasonlítja hazánkat a szigetországgal, majd olyan transznacionális hálózatokat mutat be, amelyek keresztezik mindkét orszá-

got (Amri – biomedikai cég és a Philips – Lite-On esete). A szerző harminc interjút készített magyarországi leányvállalatok, intézmények, beszállítók képviselőivel. *Magasházi Anikó* a Győri Ipari Park példáját részletesen bemutatja, ahol több cég elsősorban autóipari, elektronikai termelési láncba kapcsolódott be és az ún. „triple helix” (város, egyetem, ipar) modell alapjai is megvannak, bár a hosszú távú vízió hiányzik. A Jászplasztik, Samsung, Nemak, Ferro-Press cégekről rövid esettanulmányokat olvashatunk, amelyek jól bemutatják a multinacionális vállalatok és beszállítók együttműködését. Ez az együttműködés példa arra, miként irányítja a leányvállalat külső beszállítóit, s stratégiai képességek megszerzésével hogyan mozdulhat el a moduláris „fogoly” irányítás a kapcsolati irányítás felé¹ (*Gereffi és szerzőtársai*, 2005). A magyar cégek esetében az alapítók szakmai tudása, kiváló vállalkozói és szervezőképessége játszott ebben főszerepet, a beruházásokhoz esetenként elérhető állami vagy EU-forrásokkal együtt. A multinacionális cégektől műszaki és szervezeti ismereteket átvéve, velük együtt fejlődve léptek előre a magasabb hozzáadott értékű termékek és szolgáltatások felé. A magyar intézményi háttér (oktatás, ipari parkok, klaszterek) azonban nem elégséges, fejlesztésre szorul.

Az utolsó fejezet összefoglalás és ajánlások gyűjteménye. Öt területen hazánk számára is fontos, hasznosítható tanulságot von le a szerző a szingapúri sikerből. Ezek a következők:

1. az állam és intézményeinek kiemelkedő hatékonysága, amelybe beépültek a transznacionális vállalatoktól átvett, legkorszerűbb szervezetfejlesztési technikák is;
2. az állam képessége a transznacionális hálózatok bevonására a jövőorientált ágazatok fejlesztésébe;
3. szigorú szabadalomvédelem fejlesztése;
4. felkészülés a külföldi leányvállalatok bérelőnyön alapuló termelőtevékenységeinek továbbköltözésére és a magasabb szintű tevékenységek megtartására;
5. innovatív módszerek a beszállítói képességfejlesztésre.

A könyvben rengeteg tényrt tudhatunk meg Szingapúr gazdaságtörténetéről, társadalmi-politikai berendezkedéséről és a multinacionális termelésbe való beilleszkedéséről. Nemcsak a hatalmas mennyiségű szakirodalom, hanem személyes tapasztalatok és interjúk jelentik mindezek alapját. Az ázsiai szigetországról kiraj-

¹ A „fogoly” típusú irányítás esetében a beszállító kisvállalat lehetőségei szűkek, a vezető vállalat szigorú irányítása alatt áll, erős függő viszonyban. A kapcsolati irányítás esetében a vezető cég és a beszállító (aki rendelkezik valamilyen speciális eszközzel) egymásra utalt.

zolódó kép erős kontrasztban áll a magyar valósággal. Hiába emlegetik többször a magyar gazdaságpolitikusok követendő példaként Szingapúrt, ha intézkedéseik és az intézményrendszer nem alkalmas a szingapúri modell kialakítására. A könyv ajánlható mindenkinek, akit mélyebben érdekel Szingapúr vagy a globális termelési láncokba való beilleszkedés sikeres példája.

Éltető Andrea

Hivatkozások

- Baldwin, R. [2008]: Managing the noodle bowl: the fragility of East Asian Regionalism. *The Singapore Economic Review*, Vol. 53., No. 3., 449–478. o.
- Gereffi, G. – Humphrey, J. – Sturgeon, T. [2005]: The governance of global value chains. *Review of International Political Economy*, Vol. 12., Issue 1., 78–104. o.
- Yeung, H. W. [2009]: Regional Development and the Competitive Dynamics of Global Production Networks: An East Asian Perspective. *Regional Studies*, Vol. 43., Issue 3., 325–351. o.
- Yeung, H. W. [2016]: Strategic Coupling. East Asian Industrial Transformation in the New Global Economy. Ithaca, US. Cornell University Press. ISBN 978-1-5017-0255-6263